

perillosa i greu confusió amb el verb *usar*, car es podia entendre *ésser usat* com 'estar acostumat' amb perill d'importants malentesos. És el que també es produí en docs. aragonesos medievals: «que ninguno non sia tan *usado* que lieve armas vedadas ---», Jaca, a. 1427 (Navarro Tomás, *Doc. Ling. A. Arag.*, 137.8).

Veiem, doncs, naturalment, que la llengua dels bons escriptors es decidí aviat per *gosar*. En la *Crònica* de Jaume I, l'important ms. d'Ayamans porta generalment *gosar*, i el de Poblet més sovint *osar*, però en alguns passatges figura *gosar* en tots dos (§ 314, nota 5 de l'edició Soldevila): també en aquest text és la combinació *no gosar* la que es troba més sovint: «e yo per tal que mal no s captenguen de vós, no *gos* començar neguna re» (Ag., 39). «Molt hom, per la paor que ha --- no *gosa* amar Déu», Llull (*Doctr. Pu.*, Gili, p. 130; de nou a la 150); «aquells qui no *guosen* dir ni preycar veritat», «sí en esta subtilitat no *goses* cogitar ---», «no *gosa* pendre do», id. (*Blanq.*, NCl. II, 210.2; I, 198.26; II, 133.21, i de nou I, 117.19). Vegeu-ne encara d'altres en Eiximenis (*Terç*, NCl. VI, 27, 31, 32); «yo davant altri no *gosaria* dir ---», Jo. Martorell (Ag. II, 63).

És clar que no era l'únic ús possible, però sí d'una freqüència summa. I en d'altres, si bé no hi ha *no*, tanmateix hi ha també un hiatus, que semblantment se sentiria tendència a reblir amb la *-g-* (com en *pregon* < *preon* PROFUNDUS, *llagut* < *llaüt*, *beüda* < *beguda*; JOANNES > *Jovany*, ALAUDA > cat. pop. *alova*, fr. ant. *rover* ROGARE etc.). «No creats que ells li *gosassen* estar davant, cara per cara», Muntaner (28). «Ei si per temor de mi acceptar no lo *gosareu*, siau cert que yo us reversaré les armes, e us penjaré cap avall, segons de traydor se pertany», «però si *gosau* dir yo no sia millor cavaller que vós, yo us ofrir ba-talla a tota ultrança», «e, més, renuncie al dret de cavalleria: no sia negun cavaller qui en camp per mi entre, ni dona que m *gose* rahonar», JoMartorell (Ag. I, 227, 373; II, 192).

Una variant poc freqüent, resultant d'ultracorrecció segons el model *avesar/avear*, *conresar/conrear*, es troba en ms. del val. Ant. Canals: «No era en Roma qui ns *gohàs* deffendre los camps ni les alquerics» (*Scipiò*, NCl., 48).

En la baixa època, però més encara en la primera meitat del S. XIX, entre els qui es posaren de nou a escriure en català, havent-n'hi molts que s'havien acostumat massa a l'ús del castellà escrit, hi hagué qui confongué el cat. *gosar* amb el cast. *gozar*, mot de sign. i d'etimologia enterament inconnexos (GAUDI-ARE), negligint l'ús dels nostres verbs *gaudir*, *fruir*, *delitar-se*; els nostres gramàtics i mestres d'idioma hi reaccionaren amb l'energia deguda, i és un afer tan divulgat que ací ja no ens caldrà parlar-ne. Altrament això ja anava molt de baixa cap als anys 1920, i ha anat quedant cada cop més superat. Vetllem, però, perquè no ressusciti. Ja són plenes de les recomanacions i exemples pertinents, llibres a l'abast de tothom, com les *Gramàtiques i Converses* de Fabra; el volum del *Primer Congrés Internacional* de la Llengua; treballs del

BDLC VII, 415, 423-4.

Interessa notar que a l'Horta valenciana l'ús correcte havia sobreviscut fins en el llenguatge parlat. Com testimfica Faustí Barberà (ib., p. 424), hi va restar sempre l'ús correcte del verb en les crides i bans, en la frase «que negú siga *gosat* de ---» i també en d'altres casos: com en la frase «sí *goses* a tocar una altra bresquilla ---», que feia poc havia oït ell de boca d'una dona del poble.

En el Princ. l'ús correcte es mantingué sempre en les obres d'autors amb llenguatge de saba popular; fins en els populistes, com Pitarra, o en els fidels del llenguatge conversacional, com NOLLER: «Tothom li va obrir pas respectuosament, ningú *gosà* detenir-la», NOLLER (*Pap.*, 176); «Ningú va *gosar* dir que l'ànima fos seva», Genís Ag. (*Sota un tarot*, J. Flo. 1876, 312); «aleshores se mirava molt sorprès a en Joan, sense *gosar*-li preguntar ---», «Al trobar-se sols, ni un ni altre digué una paraula: ni 's *gosaven* mirar», Bosch de la Tr. (*De ma cullita*, 6; *Lena*, 213).

Al costat d'aquesta construcció asindètica, en la llengua moderna existeix la construcció *gosar a fer*: així ho trobem no sols en escriptors barcelonins populars, sinó en d'altres de civil i vigorós estil, encara que de llenguatge planer, com PCoromines o SRussinyol (el jove Ramon no *gosa* a entrar a la sala on el criden els artistes etc., en *L'Auca del Senyor Esteve*): això no es pot considerar de cap manera incorrecte, sinó simplement més familiar que l'altra construcció, i deu ser ja molt vell en la història de l'idioma, com sigui que aquest tipus es retroba en certes formes oc., it. i portugueses: construccions com *ouvir a dizer* i *ousar a fazer* apareixen, per exemple, en poetes portuguesos del S. XIV, com Don Denis.

La *-g-* inicial afegida és sobretot peculiar del català, però ha tingut també desenrotllament considerable en una part del domini occità. No es troba allà encara en els trobadors, però no deixa d'haver-hi ja algun testimoni en textos medievals tardans de la zona tolosana-gascona: en les *Joyas del Gai Saber* i en la *Història Sagrada* en bearnès (Stichel, *Beitr. zur Lex. des Aprov. Verbuns*, 60; PSW IV, 88). Avui és peculiar del llenguadocià i el gascò (*TdF*); en lloc d'*ausà* predominant encara a la major part del domini, trobem *gauzà* fins al Tarn (Gary), Tolosa, i alguna altra zona del Llenguadoc, però sobretot en gascò, on és bastant general, veg. Rohlfs, *Le Gc.*, § 111a i p. 195.

L'explicació del fet, que he donat a dalt, no és una explicació «possible» (*AlcM*) sinó enterament segura, fins a imposar-se; ja apunta cap a això el que diu Fouché (*Phon. Rouss.*); jo vaig demostrar-la ja suficientment en una nota de 1936 (*VRom.* II, 161; ara en *TopHesp.* II, 116): «ja fa molt que, el mateix que a Rohlfs, se m'havia acudit explicar el tipus gascò i llenguadocià *gauzà*, cat. *gosar*, per un creuament de *AUSARE* amb l'alem. *wagen* (no «germànic», com diu desimbolt *AlcM*), i vaig acabar per descartar-ho. ¿Perquè s'hauria produït aqueix creuament en gascò i en català, però restant absolutament estrany al francès, i també en zones més exposades a la influència